

ԵՐԱԽԱՅՐԻՔ ԱՇՈՎԵՐՏԱՅ

Ի ԱԼԻՊԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՐԱՆԻՆ ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՑ

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ա. Ր. Կ. Ո. Ի. Թ. Ի. Ի. Ն.

Ուսումնարանաց մէջ տղայոց չարքաշումիւն սովորեցնելը գովելի բան է թէ ոչ. որոնք են չարքաշումեան օգուտները եւ կամ փափկութեան վնասները:

Առողջութիւնը մարդուս կեանքին ամենէն հարկաւոր յատկութիւնն է. առանց առողջութեան աշխարհիս ո՛ր եւ իցէ բարիքն ալ մարդուս վայելք չեն տար: Այս առողջութիւնը միայն չարքաշումեամբ կրնայ մարդս վայելել: Թագաւոր մը որ ինքզինքը զեղխութեան տայ, փափկասէր լինի, ունեցած քաջութիւնն ալ կկորսնցնէ, Թող թէ հպատակացը քաջութեան օրինակ լինի: Փափկասուն մարդոց կեանքը հիւանդութիւն է. վասն զի ամէն փոքր պատճառէ կհիւանդանան եւ անկողին կմտնեն: Անկէջ վերջը ի՞նչ օգուտ ոսկւոյ եւ արծաթի բազմութիւնը, հարիւրաւոր ծառաներն, ու մեծաշէն պալատները, որոց մէջ իրենց հիւանդ տիրոջը հառաչանքները միայն կկտւին:

Տղայ մը աշխարհք եկած ժամանակը Թերեւս կայտառ եւ զօրաւոր լինի բնութեամբ, սակայն եթէ, ինչպէս խիստ շատ Հայ մարց սովորութիւնն է, փափկութեան վարժեցնեն զինքը՝ միշտ համեղ, անոյշ, Թուլացուցիչ կերակուրներ տալով ու սաստիկ տաքի միայն սովորեցնելով, հարկաւ այն տղան որ մեծնայ՝ դանդաղ, ծանր ու վատառողջ մարդ մը կդառնայ: Իսկ թէ որ ծնողք չարքաշութեամբ մեծցնեն տղայն, այսինքն տաքի՝ ցուրտի, քաղցի՝ ծարաւի, ամէն փոքր բանի համար արցունք չթափելու, մութ տեղեր անվախ քալելու, եւ այլն, տղան մեծնալէն ետեւ դիմացկուն, առողջ ու քաջասիրտ մարդ մը կլինի:

Ասոր ներհակ շատ մայրեր՝ իրենք կվարժեցնեն տղայն որ վախնայ, զօր օրինակ, եթէ քնանալու ժամանակը գայ ու տղայն չքնանայ, «Պօղօ՞ճը կուգայ, շուտ պառկէ» ըսելով՝ կքնացնեն. որ ժամ մը առաջ ազատին ձեռքէն. չեն մտածեր որ անով վախը տղայոց սրտերուն մէջ կտնդէ: Իսկ չարքաշութեան օգուտները գիտցող մայրերը փափուկ ու փառաւոր անկողիններու մէջ չեն քնացնել իրենց որդիքն որպէս զի վարժին կարծր տեղեր ալ քնանալու. որով եթէ պատահի եւս տեղ մը որ անկողին չունենան, առանց մէկ պատրաստութեան գետինն իրենց անկողին ընեն: Ամառուան հագուստը տաք չեն ըներ որ ձմեռուան ցուրտը շատ չզգան: Աշխատանքի կը վարժեցնեն զանոնք, որպէս զի ամէն բանի հա-

մար տղաքը երբոր մեծնան՝ ծառայ չընեն. այն բանին որ իրենք ալ կարող են հասնիլ՝ զուրիշները չաշխատեցնեն: Ուտելիքներն ալ այնպէս կընեն որ համեղ ու փափուկ կերակուրներու միայն չվարժին որդիքը, հապա սովորին անհամներն ալ ուտելու եւ չզգուին անոնցմէ:

Այսպէս չարքաշ կմեծցնէին իրենց որդիքը նաեւ Սպարտացիք, ինչպէս որ անոնց պատմութեանը մէջ կընթեռնուի, մանաւանդ որ Արտեմիայ չաստուածուհւոյն տօնին օրը Սպարտացւոց որդիքը նորա բազնին վերայ փռուած, հրաման կուտային որ զիրենք այնչափ ծեծեն՝ մինչեւ մարմինն սաստիկ խոցերով սկըրդուէր եւ արիւնը գետի պէս վազէր. իսկ իրենք ծնողացը քաջալերիչ յորդորանքովը անձայն կկենային, մահուան սպասելով արիաբար:

Զեմք ըսեր թէ մեր մայրերն ալ սպարտական չարքաշութեամբ վարժեցնեն իրենց որդիքը, այլ յիշելով Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչի խօսքը «եւ չափովն խնամք են դարմանոցն, եւ անչափն տանջանք եւ մահ», չափաւոր չարքաշութիւն սովորեցնեն իրենց Հայ մանկանց:

Այս եւս յայտնի է թէ, այն մարդն որ իսկըզբան հարստութեամբ ապրի եւ փափկութեան սովորի, գուցէ կուգայ օր մը որ աղքատնայ, այն ժամանակ խիստ դժուար կլինի նորա տղքատութեան դիմանալը:

Ամէն մարդ գիտէ թէ Հայ տղոց մէջ շատերը դանդաղ են, ծանր ու հիւանդոտ. արդեօք ի՞նչ է ասոր պատճառը. — վասն զի մեր մայրերը տղայն այնչափ կփաթտեն որ միայն տաքութեան վարժի, եւ կլինի փափկասէր, բանի չհաւնող, փոքր պատճառներէ դիւրաւ հիւանդցող. ուստի զարմանք չէ որ մեծնալէն ետքն ալ նոյն պակասութիւնները մնան վրան, եւ ամէն տեսակ նեղութիւն քաշելէ, մինչեւ եկեղեցի ալ երթալէ կխորշին, եւ առ Աստուած ունեցած պարտքերնին կմոռնան: Այսպէս չէին մեր նախահարքն ու քաջ Հայկազունք, եւ մեր պէտք է այնպէս կրթուիմք չարքաշութեան մէջ որ իմացուի թէ նոցա սերունդ եւ Թողունք եմք (*):

ԳԱՐԻԲԷԼ ԱՊՈՒՆՃԵԱՆ, ԹԵՌՈՍԻԱՅԻ,
Այ. Ե Դասարանին:

(*) Այս ձառին պակասութիւն համարուեցաւ՝ ուսումնարանաց մէջ սովորելու չարքաշութեան վրայ չխօսելը:

Հրամայեցաք տպագրել. Իթեղոսիա, Ի 27 Մարտի 1862. Դարբիէլ Վ. Այվազեան.

ԻՏԱՐԱՆԻ ԽԱՎԿԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՑ: